

Skaidrīte Baltace
Foto no Aletas un Nika
personīgā arhīva (fotogrāfes
Saīva Bernāne un Linda
Reigase (žurnāls "Pie galda"))

GIMENE UN BIZNESS JĀVEIDO LATGALĒ

Jauna enerģija šokolādes pasaulē – vēsta virsraksts Balvu novada uzņēmuma "&LaVersa CHOCOLATE" mājaslapā. **Aleta Boldāne** un **Niks Mičs** ar entuziasmu un pasaules pieredzi pēc darba Nīderlandē uzsākuši savas biznesa idejas īstenošanu Balvos, veltot šokolādes sapnim gan dienas, gan vēla vakara stundas. "Ķiršu vasara", "Tumšā lazda", "Samtainā mandele" un vēl vairāku kārdinošu garšu šokolādes dražejas jau kļuvis par pieprasītu produktu tirdziņos gan Latgalē, gan Rīgā. Un, lai arī šokolāde nav šim reģionam raksturīgs kulinārais mantojums, kā novada gardums Balvos tapušie saldumi ceļo arī uz ārvalstīm. "&LaVersa" kā visums. Plaši. Un vēl neatklāti.

Aleta un Nik, vai jūs esat Latgales cilvēki?

Niks: Esmu dzimis un pirmos divus trīs gadus arī dzīvojis Rīgā, bet tēta vecāku mājas ir Šķilbēnos, tāpēc esmu bijis Balvu novada iedzīvotājs, bet nu jau gadu kopā ar Aletu esam balvēnieši.

Aleta: Es esmu no Briežuciema. Tur mācījos pamatskolā, vēlāk – Balvu Valsts ģimnāzijā, tā ka Balvi man nav sveši. Jā, un labi ir tas, ka Balvi ir ļoti tuvu no mūsu abu mājām – tāds viduspunkts, kad mēs it kā esam prom, bet neesam tālu.

Kur tad jūs abi satikāties?

Niks: Vispār tas ir interesants stāsts! Vēl pamatskolas laikā sarakstījāmies, bet kaut kā tas turpinājums tobrīd nesanāca. Vēlāk satikāmies Reķavā Žetonu vakara ballē un sākās mūsu vasaras romāns. Tobrīd katram no mums bija arī savas prioritātes – es meklēju darbu un man jau bija plāns braukt uz Nīderlandi, bija saņemts labs piedāvājums, bet Aleta Jelgavā studēja ainavu arhitektūru. Zinājām, ka sapņu vasara beigsies un būs jāatgriežas ierastajās sliedēs. Vēl līdz rudenim paliku pastrādāt pie tēta lauku saimniecībā un tad tomēr nolēmu doties uz Nīderlandi. Plānus mainīt negribēju.

Aleta: ... es pa to laiku biju atradusi pagaidu darbu Rīgā, studijās bija akadēmiskais pusgads, tobrīd jau sapratu, ka nestrādāšu specialitātē, kuru mācījos. Niks aicināja braukt līdzi, un mana doma bija: "Kāpēc gan ne?!" Pilnībā nekādas nožēlas!

Nīderlande ir interesanta valsts dzīvošanai. Kā jums patika?

Aleta: Jā, mums ļoti patika! Bet pēc gada jau sākām skumt pēc

mājām, jo šķita neparasti plānot divas reizes gadā – Jāņos un Ziemassvētkos – braukt uz Latviju. Protams, bija patīkams Nīderlandes ikdienas ritms, sporta zāles režīms, braukšana ar velosipēdu... Tā laikam bija viena no vislabākajām lietām – braukt uz darbu ar divriteni, un tie ik dienu bija desmit kilometri vienā virzienā. Tomēr tā sajūta, ka tur esi svešinieks, neatstāja.

Niks: Dzīvojām Eindhovenā, Nīderlandes dienvidrietumos, kur nav tik daudz iedzīvotāju kā galvaspilsētā. Pēc kāda laika mainīju darbu, citur vairs nebija tik saistoši, tā arī sākām domāt par atgriešanos Latvijā un to, ko mēs šeit varētu pasākt.

Cik ilgi jūs dzīvojāt Nīderlandē un kādu darbu tur strādājāt?

Niks: Nedaudz vairāk nekā gadu. It kā jau neilgi, bet pa to laiku gana daudz sapratām un gana daudz kas notika. Es vēl kādu pusgadu braucu no Nīderlandes strādāt uz Dāniju par aviomehāniķi.

Nīderlandē strādāju mehānika konstruktora darbu – komplektējām ļoti smalkas detaļas sterilos apstākļos mikročipiņiem mobilajiem telefoniem. Aleta tikmēr strādāja auto nomas un loģistikas uzņēmumos. Mums patika tas darba ritms, kad abiem darba diena sākās jau sešos septiņos no rīta un pēcpusdienas jau bija brīvas.

Tomēr Nīderlande jūs pilnībā nepārvinlāja, un ilgas pēc Latvijas bija spēcīgākas?

Niks: Jā, uzrakstījām visu uz papīra, sapratām, ka mums vairs nav astoņpadsmit gadu, lai varētu tērēt laiku, piemēram, tikai naudas krāšanai. Gribam veidot ģimeni, bet, ja mēs to darām Nīderlandē, tad tas visdrīzāk ir uz

palikšanu, jāmeklē stabili darbi. Ja uzsāksim savu uzņēmējdarbību, tad uz Latviju brauksim arvien retāk un retāk... Tā nonācām līdz secinājumam, ka gan ģimene, gan bizness jāveido Latvijā. Uz Nīderlandi mēs jebkurā brīdī varam aizbraukt kaut vai mēnesi padzīvot un atpūsties.

Saikne ar dzimto pusi latvietim ir ļoti raksturīga. Kā jūs to skaidrojat?

Niks: Tā saikne rodas tikai tad, kad esi prom, citādi, manuprāt, to sajūtu nevar dabūt. Vairums jauniešu pilnīgi raujas aizbraukt projām un pamēģināt dzīvi ārzemēs. Mūsu gadījumā atgriešanos ietekmēja arī tas, ka bērnību un skolas laiku esam dzīvojuši laukos, kur ir lauku saimniecība, traktori, dārz, viss gana tuvs, kur gribas paša rokām kaut ko darīt.

Aleta: Un vēl jāapzinās, ka, piemēram, Nīderlandē ārzemniekam ir gana grūti sasniegt tādu dzīves līmeni, lai varētu atļauties māju ārpus pilsētas un saimniecību. Šeit, Latvijā, mēs gribam privātmāju nekuriēnē, ar kaimiņiem kilometra attālumā, klusumu...

Niks: Mums, aizbraucot uz ārzemēm, bija mērķis pilnveidot sevi, un pie tā smagi strādājām – gan fiziski, gan arī sapratnes līmenī, ko mēs vispār gribam. Nīderlandē esot, mums bija pat trīs dažādas uzņēmējdarbības idejas, ko mēs gribētu attīstīt Latvijā.

Tā mūsu sarunā nonākam pie nākotnes un savas uzņēmējdarbības Latvijā. Kā jūs izvēlāties savu biznesa ideju?

Niks: Nīderlandē mēs vēl domājām par citām biznesa idejām, bet tad, kad jau zinājām, ka atgriezīsimies Latvijā, apspriešanai bija kādas trīs, piemēram, tējas ražošana, bioloģiskā putnkopība.

Tad pēc tikšanās biznesa centrā Balvos ar Vinetu (*tobrīd Ziemeļlatgales biznesa un tūrisma centra uzņēmējdarbības atbalsta speciāliste Vineta Zeltkalne – aut.*) parādījās ideja par šokolādes produktiem, jo Balvu pusē nekā tamlīdzīga nebija.

Tobrīd vēl strādāju Dānijā un, atgriežoties Nīderlandē, vienkārkar Aleta mani sagaidīja ar šokolādes gabaliņu našķiem un es atzinīgi novērtēju: "Hei, tas būtu foršs business!" Tā reizi otru pajokojam un tie punkti uz "i" salikās. Sākām šokolādes un produktu izpēti, kas tas ir un cik sarežģīti būtu šo visu uzsākt, ko vajag pamācīties.

Taču ar ideju vien ir par maz! "&LaVersa" stāstā gan jau ir arī šokolādes meistarklases un darbnīcas? Cik vienkārši vai sarežģīti ir atrast vajadzīgo?

Aleta: Beļģijā un arī Nīderlandē ir daudz šādu meistarklašu kā tūrisma produktu izklaidei nedēļas nogalē. Arī uz tādām braucām, bet, ja vēlies šo jomu apgūt profesionālāk, tad jāvērtē. Piemēram, Itālijā pieejamas mēnesi ilgas apmācības un tur iemāca visu pilnībā no tāfelītēm līdz konfektiem. Latvijā un pat Baltijā šādas apmācības nav pieejamas, jāmeklē atsevišķi meistari, kuri būtu gatavi dalīties savās zināšanās.

Niks: Latvijā atgriezāmies pirms gada. Līdz tam jau bijām daudz izpētījuši, sākuši visu dokumentēt un strādāt pie savas idejas. Sākām arī iepirkt pirmās iekārtas – nerūsējošā tērauda galdu, kausētāju... Lietas, kas, mums likās, varētu noderēt. Gribējās visu izdarīt maksimāli ātri. Sākām, un mums nesanāca. Tad sapratām, ka mums ir jāinvestē sevī, lai mēs aizbrauktu kaut kur, kur mūs tiešām iemāca padziļināti, kas ir šokolāde un kā ar to strādāt, kādi ir pareizie instrumenti un kā tos izmantot.

Aleta: Jā, sākumā bija tā apziņa, ka YouTube viss ir pieejams, internetā visu var atrast. Un tad, kad vienā dienā pēc video pamācības reizes desmit mēģinājumā šokolādi temperēt, bet rezultāta nebija, nolēmām braukt mācīties.

Un tur vienu pēc otras sāka saukt lietas, ko nedarīt šokolādes gatavošanas procesā, ko mēs darījām, piemēram, neizmantojot metāla bļodu, neizmantojot noteiktu termometru, nelikt ūdens peldē utt.

Niks: Vēl ļoti liels pagrieziena bija izstādes *Amsterdam Cocoa Week* apmeklējums. Tur iepazināmies ar kādu šokolādes meistarano Briseles, kurš izgatavo gan šokolādi, gan citus produktus. Pat nezinu, kas viņu uzrunāja, varbūt mūsu jaunība un enerģija? Mūs uzaicināja uz rūpnīcu Briselē, parādīja, ko var darīt ar šokolādi vispār. Pastāstījām viņam, ko gribam darīt, un viņš lūdza ieklausīties viņa trīsdesmit gadu pieredzē un nesākt ar tiem produktiem, ko bijām izdomājuši, bet gan ar šokolādes dražejām, ko ražojam šobrīd. Mums gan bija savs plāns un tāda kā neticība – ko gan viņš mums māca, mums taču ir sava ideja! Un tā iekārta maksā ļoti daudz!

Aleta: Sākām tomēr ar šokolādes gabaliņiem, ar cerību, ka varbūt tas produkts nostrādās, bet tad jau arī sapratām, ka nebija atbilstoša iepakojuma, produkta noformējuma. Sapratām, ka nav labi.

Ar tādu latvieša spītību, un tomēr vajadzēja pārbaudīt pašiem, ka tas nestrādās?

Niks: Jā! Mēs esam šim beļģu meistaram ļoti pateicīgi! Esam sagatavojuši sūtīšanai savas produkcijas un citu Latvijas produktu dāvanu viņam, ceram iepriecināt un tā pateikt paldies par meistara ieteikumiem.

Klāt pie pieredzējuša uzņēmēja padoma kāds vēl atbalsts palīdzēja uzsākt biznesu?

Niks: Viens no kritērijiem biznesa uzsākšanai bija arī pieejamais finansējums. Pašu spēkiem tas būtu pārāk sarežģīti vai arī ļoti lēni. Pirmais finanšu atbalsts bija no Balvu novada pašvaldības biznesa ideju projektu konkursa, kas ļāva mums iegādāties pirmās iekārtas.

Aleta: Vienlaikus bija iespēja pieteikties arī inkubācijai (*Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras īstenotā biznesa inkubācijas*

programma – aut.), reģistrējām uzņēmumu. Tas tiešām ir ļoti vērtīgi. Balvos un, man šķiet, Latgalē kopumā ir ļoti labs atbalsts biznesa uzsākšanai, kur visus ideju autorus apčubina un palīdz. Rīgā noteikti būtu daudz grūtāk gan konkurences, gan komunikācijas ziņā.

Niks: Balvos mēs varam ātrāk attīstīt savu uzņēmumu, te ir atbalsts, loģistika vai produkcijas piegāde nav problēma. Neredzam iemeslu, kāpēc gan nestrādāt šeit.

Varbūt izdevīgāk bija palikt Rīgā vai Pierīgā?

Niks: Nē, mēs uzreiz sapratām, ka tā ir Latgale. Esmu kādu laiku padzīvojis Rīgā, strādājis tur darba nedēļu, bet brīvdienās tik un tā braucu uz laukiem. Mēs neesam pilsētas cilvēki. Jā, iespējams, Rīgā būtu vienkāršāk atrast darbu, bet lauku novados šīs darba iespējas ir mazākas. Bet, ja izvēlies darīt ko savu, tad tas jādara ar pilnu jaudu un citus darbus strādāt nav iespējams. Kaut kā ļoti gludi mums viss notika! Tas bija kā tāds "zaļais karogs", ka izdarījām pareizu izvēli.

Ko jūs varētu teikt saviem vienaudžiem, paziņām vai draugiem, kuri joprojām ir ārzemēs, kādēļ būtu vērts atgriezties? Kas ir Latvijas priekšrocības?

Niks: Iespējas. Atzīstu, ka arī pats iepriekš domāju, ka Latvijā viss ir slikti un te nekas nav iespējams. Bet tad, kad atgriezāmies, iespējas bira no visām malām. Protams, ja gribi kaut ko sasniegt, tad jādoma nedaudz ārpus kastes, nevis tradicionālās biznesa idejās.

Aleta: Latvijas priekšrocība ir tā, ka te nav pārāk daudz cilvēku, nav pārāk liela konkurence. Te ir vieglāk atšķirties, vieglāk kaut ko radīt un būt pamanītam nekā, piemēram, Londonā, kur tu ar savu biznesa ideju vari būt divdesmitais vai simtais. Ja vēlies kaut ko darīt, arī pašvaldība un citas institūcijas vēlas, lai tev sanāk.

Niks: Mans brālīs pirms pusgada aizbrauca uz Nīderlandi, arī strādāt. Ir divi aspekti. Vieni brauc, lai iemācītos kaut ko jaunu, uzlabotu savas prasmes, ie-

gūtu patstāvību un atgrieztos ar pieredzi kādas foršas idejas īstenošanai Latvijā. Citi brauc pelnīt. Nopelna, atgriežas Latvijā, iztērē un atkal dodas pelnīt. Es teiktu, ka vienkārši jāsaprot, kāpēc tu brauc prom, ko tu gribi sasniegt? Ja tā ir vienkārši naudas nopelnišana, tad beigās nekas tur daudz nesanāk, ja atrēķina dzīvošanu un citus tērīgus Nīderlandes dārdzībā.

Vai jaunajiem uzņēmējiem biznesa uzsākšanai iespējas Latvijā ir pietiekamas?

Niks: Jā. Katrā attīstības posmā – uzsākšanā, eksportā – ir pieejams atbalsts. Var saņemt grantu biznesa uzsākšanai vai arī ALTUM naudu, balstoties uz ideju un prognozētajiem skaitļiem. Jā, arī biznesa inkubācija, kur tu tiešām redzi, ka tevi atbalsta augšanas periodā. Tas jau tas foršais. Mēs to ļoti novērtējam.

Nīderlandē nebūtu tik viegli?

Niks: Nebūtu. Tur ir daudz vairāk cilvēku, mazāka valsts. Valodas barjera. Tu esi viens no daudziem. Forši, ka tu kaut ko gribi sākt, bet ar to arī viss beidzas.

Parunāsim par dzīves vidi Latvijā! Zaļš reģions, daba, iespējas mājai "nekuriene"... Kā pietrūkst?

Aleta: Veikali tie noteikti nav, jo tagad visu var pasūtīt internetā. Jauniešiem vai jaunām ģimenēm varētu būt vairāk atpūtas un izklaides iespēju. Piemēram, lielākā pilsētā ir kāds batutu parks, bet Balvos ir jādoma, kurp doties.

Niks: Varētu būt vairāk iespēju fiziskām aktivitātēm, piemēram, vingrošanas zāles un tamlīdzīgi. Nīderlandē teju katram sporta veidam pat mazākā pilsētā varēja atrast savu interešu grupu nodarbibām.

Latgales reģions tomēr ir pietiekami lielā attālumā no galvaspilsētas, esam Eiropas Savienības ārējā robeža. Jūs jūtaties droši?

Aleta: Es jutos droši. Mēs cenšamies par to vienkārši nedomāt. Darām savu darbu ar pilnu jaudu.

Niks: Un ko mēs tagad vēl varam izdarīt, ja kaut kas arī notiek? Mēs redzam, ka valsts aizsardzība tiek stiprināta. Iestājos Zemessardzē. Tas ir tas, ko es varu izdarīt.

Vai jums ir kāds plāns turpmākajiem diviem vai pieciem gadiem?

Niks: Jā, mums ir uzrakstīts desmit gadu, piecu gadu un gada plāns. Un tas joprojām saistās ar Latgali un Balviem. Domājam par tūrisma, izglītošanu par šokolādi. Gribam būt meistari, kuriem ir zināšanas un pieredze par produk-

Vieni brauc, lai iemācītos kaut ko jaunu, uzlabotu savas prasmes, gūtu patstāvību un atgrieztos ar pieredzi kādas foršas idejas īstenošanai Latvijā.

pām. Plāns ir. Tikai konstanti sev ir jāatgādina, kur mēs atrodamies. Tas viss ir jāuzraksta uz papīra, lai nav haosa un var maksimāli ātri izķert kļūdas un ātri tās arī izlabot.

Kāds ir jūsu ieteikums citiem biznesa ideju autoriem, ar ko jāsāk?

Aleta: Ir jāsaprot, cik lielā mērā gribi iesaistīties, vai esi gatavs strādāt tikai pie savas idejas vai vēl darīt kādu paralēlu darbu. Vai tas būs hobijs vai business? Un tad vienkārši darīt, neiestrēgt ilgās pārdomās, izsvērt galvenās lietas un pieņemt lēmumu. Nedomāt pārlietu, bet vienkārši darīt.

Niks: Sāc ar vienu, pirmo ideju. Pat ja nofeilo (*kļūdiēs – aut.*) un tā tev nepatīk, maini. Arī mēs, vēl Nīderlandē esot, nomainījām vairākas idejas, bet palika zināšanas un prasmes, ko ieguvām izpētē, un tās mums tagad ļoti noder. Nebaidīties riskēt. Un ieklausīties savās sajūtās, lai saprastu, ka tas ir tas, ko tu patiešām gribi darīt. ●

